

Maročnina listu:

Čelo leta . . . K 50—
Pol leta 26—
Četiri leta 13—

Zunaj Jugoslavije:

Čelo leta 66—

Posamezne številke
na štiri straneh 60 v.

Uredništvo i. upravništvo:
Maribor, Koroška ulica
št. 5. — Telefon št. 220.

STRAŽA

Neodvisen političen list za slovensko ljudstvo.

inzerati ali oznanila
se računajo po K 1.80
od enoredne petitvrste
pri večkratnih oznanilih
popust.

„Straža“ izhaja v pon-
deljek, sredo in petek.
Rokopisi se ne vračajo

Z uredništvom se mora
govoriti vsak dan od
11. do 12. ure dopoldne.

127. številka

Maribor, dne 15. novembra 1920.

Letnik XII

Slovenija izgubljena, Banac in kompanija rešena.

Zgodilo se je, kar smo napovedali: zastopniki naše države so šli v Italijo, da tam zaslišijo in podpišejo laške pogoje. Uklonili so se popolnoma, podpisali vse, kar so zahtevali Italijani, pogoji so bili trdi, Italijani, ki so bili na boljše vedno tepeni, so se ravnali po starem rimskem izreku: „Gorje premaganec!“ — Srbi, ki so izvrševali v vojni čuda ju-nastva in prvi razbili sovražno fronto v Makedoniji, so stali sedaj v vlogi premaganca.

Naš položaj napram Italiji je bil težak od začetka, z napačnim postopanjem smo pa neprenehoma še slabšali naše stališče. V Rapallu so nas zastopali Trumbič, Vesnić in Antonijevič. Slovenca ni bilo zraven nobenega, dasiravno se je slo predvsem za našo kožo. In dobro je bilo tako. Cemu bi sedaj, ko je bila vsa stvar že dozorjena in so naši zastopniki morali iti, da podpišejo, kar zahtevajo Italijani, ma-zal svoj podpis še ta ali oni Slovenec? Zgodilo se je kar je zahtevala „Straža“: „Nobeden Slovenec ne sme biti podpisan na dotičnem papirju!“

Vesnić je star diplomat balkanske šole, veljal je za najboljšega srbskega diplomata in radi tega je bil med vojsko srbski poslanik v Parizu. Gospod po-zna izvrstno razmerje mednarodnih političnih sil, ima gladko diplomatično obnašanje, ima dobre zveze s po-litiki tujih držav, razumljivo je pa, da gospod, ki je vedno žival daleč od domovine in ni nikdar v življenju imel najmanjšega stika s Slovenci ne more poz-nati naših razmer. Marsikaj, kar je za nas velike važnosti, prezze lahko brez zanimanja, naših bolesti ne more čuti, kakor bi jih čutil diplomat, ki bi nam stal bližje. Ne bomo mu odrekli ne zmožnosti, ne po-štenja, toda predaleč je od nas, preveč je velik diplo-mat in Parižan. Antonijevič je naš poslanik v Rimu, a popreje je bil na Dunaju. Mož, katerega je Srbija pošiljala na tako težka in odgovorna mesta, kakor je bil Dunaj ob izbruhu svetovne vojne in Rim med voj-no in po nji, mora biti gotovo jako zmožen. Lahko še povemo, da se je ta gospod od davna zanimal za Slovence in zlasti sedaj, za časa svo-jega službovanja v Rimu, je imel neprestano priliko spoznavati našo bedo. Antonijevič je ta-ko toplo čutil s Slovenci, kakor bi ne mogel bolje nobeden naš rojak. Toda on je uradnik podrejen Trumbiču. Minister dr. Trumbič je Dal-

matinec, kmetski advokat iz Splita z ozkim dal-matinskim obzorjem. Delal je predvsem, da reši Dalmacijo. Na Krfu je agitiral med srbskimi dr-žavniki, naj puste Slovence njihovi usodi, češ, da bodo tako lažje uredili ostale kraje. Kadar je izgledalo da zavzame nekoliko krepkejšo stališče, so mu pričeli groziti Italijani — oficijozno in poluoficijelno — da bodo razkrinkali njegovo poprejšnje postopanje in govorjenje, zlasti kako je govoril in kaj je obetal italijanskim državnikom na štiri oči ob priliki, ko se je vršil rim-ski sestanek. Kako mučen mora biti položaj za našo državo, ako imamo za ministra zunanjih zadev gospoda, ki nima prostih rok, kateremu lahko nasprotnik vsak čas očita dvoznačajnost in zagrozi s tajnimi odkritji! Pri takem položaju je morala biti naša stvar od začetka izgubljena. Slovenija je propadla, imamo od nje samo še o-stanke, „reliquiae, reliquiarum“ (ostanki ostan-kov), kakor se je reklo nekoč o hrvaški bano-vini. Toda rešen je „Banac in kompanija“. To je mala dalmatinska parobrodarska družba s se-dežem v Splitu. Nedavno je poročal Trumbič slovesno celemu svetu, da je rešil Jugoslaviji njeno brodovje in g. Banac se mu je osebno prišel zahvaliti. Mi pa mislimo, da minister zu-nanjih zadev ni zato, da bi reševal zadeve svo-jih osebnih prijateljev, ampak se mora brigati enakomerno za celo državo in radi tega rečemo, da gre lahko počivat na svoje neuspehe.

Zakrivili smo pa tudi sami, ker nismo bili dozorili za veliko dobo prevrata. Naša domača politika gotovo ni olajševala diplomaciji dela. Preveč smo v začetku cincali z ustanovitvijo enotne države, preveč smo uganjali separatizem, antimilitarizem, razvijali in širili nazore, ki niso bili pripravi za konsolidacijo države. Morda nas bosta koroška in tržaška katastrofa vsaj nekoli-ko izmodrili. Ohraniti moramo mirno kri in de-

lati za prihodnost. Rim ni bil sezidan v enem dnevu, pravi pregovor, in nobena država ni bila izgrajena na en mah. Pustimo tudi našim za-namcem, da grade dalje in izgrade do konca. Kakor so morali vsi Izraelci, ki so v sužnjosti jedli iz egipčanskih loncev, umreti v puščavi in so šele njihovi otroci prišli v obljubljeni deželo, tako mora tudi pri nas priti nov rod, ki ni bil vzgo-jen v avstrijski sužnjosti, da bo zmožen dovršiti delo popolnega osvobojenja našega naroda. Mi pa moramo pripravljati to dobo s tem, da dela-mo na zedinjenje, utrjenje in izgradenje države. Pobjitati moramo grdo protisrbsko gonjo, ki je od starega avstrijskega režima in od naših nas-protnikov tako vkoreninjena med našim ljudstvom, skrbeti, da bo naša država vojaško močna in dobro organizirana, naša uprava dobro ureje-na, da se bo prosveta širila in poglobljala vedno bolj in da naša postava prepojena zdravega so-cijalnega duha. Obračun mora priti, sužnjost ne more biti večna, pripravljajmo dan osvobojenja.

Politični pregled.

Jugoslavija.

Sporazum med Jugoslavijo in Italijo obsega 9 členov in je bil podpisan od obeh de-legacij 12. t. m. Prvih 5 členov te za nas sra-motne pogodbe določa razmejitvene odnošaje med obema državama. Predvsem se naglašja v pogodbi meja med obema državama, katero tvori gora Peči, vključen je Snežnik, meja gre do Kvarnera, sledi mejni črti londonskega pakta z neznatnimi izpremembami v prid Jugoslaviji. Mesto Zader z okoliškimi občinami pripade Italiji. Vendar glede Zadra in njegove okolice se še bodo vršili medsebojni dogovori. Otoki Čres in Lošinj s svojo okolico majbnih skalnatih otokov pripadejo Italiji; Jugoslavija dobi otoka Lastva (Lagosta) in Pelagruš z manjšimi skalnatimi o-toki Istre. Reka postane neodvisna in teritorijal-no združena z majko Italijo. Končno veljavne in čisto natančne meje med Jugoslavijo in Italijo še bodo deločile posebne komisije.

LISTEK.

Poslednji taborit.

† Ernest Klavžar, priobčil dr. Lenárd.

(Konec.)

Dr. Bleiweiß se je še vedno bal in omahoval, v svojem časniku je pisal tako previdno, da je bil u-mik vedno mogoč. Polagoma se je začel bližati „tabo-ritom“. Najprej je pošiljal taborom pismene pozdrave, v Sevnico je še poslal svojega sina s pismom, na Pivko je prišel že njegov tovariš v vodstvu stranke dr. Costa. Mladina je zmagala, taboriti so triumfira-li. Hoteli so prirediti tabor kje v bližini Trsta, toda vlada je postavila take zapreke, da je bil načrt ne-izvršljiv. Ljubljanski prvaki so se napram taborom zadržavali od začetka hladno. Ljubljana je bila v o-nih časih v vseh narodnih in kulturnih pojavih brez pravega vodstva, inicijative in orijentacije. Vsaka i-deja je morala priti od zunaj, iz Celovca, s Stajerske-ga alt od Gorice. Toda kadar se je zganila Ljublja-na, je šlo vse na bolj veliko skalo, kajti tukaj je bila ljudska množica in bilo je največ navdušene mladi-ne. Slednjič so se na neprestano drezanje zganili tu-di ljubljanski prvaki in priredil se je mogočni ljud-ski tabor v Vižmarjih, kjer je zborovalo nad 30.000 ljudi.

Vladi je postajalo to gibanje neprijetno, skuša-la ga je zaježiti z malenkostnimi šikanami, prepove-dala je na primer taborske znake. Ker take šikane niso nič zalegle, je pričela zatirati gibanje naravnost

in s silo. Dobrodošel povod so ji bili izgredi, ki so se vršili kmažu po vižmarskem taboru na Jančjem in na Ježici pri Ljubljani. Nemčurji iz Ljubljane so de-lali izlete v okolico in izzivali, domačini so odgovar-jali dejansko. Na Jančjem je bil ubit nekā domači fant nemški časniki so te dogodke strašno povečavali in razkričevali.

Po vižmarskem taboru se je še vršil istega leta 1869, dne 8. avgusta tabor v Ormožu, katerega se je udeležilo nad 9000 oseb in je vplival tudi na sosed-nje Hrvate. Prišli so glasovi iz Istre z zahtevo, da se tudi tam priredi tabor, toda organizatorjev ni bilo. Taborsko gibanje je imelo glavno središče na Stajer-skem in v Gorici, glavni taboriti na Stajerskem so bili: B. Raic, dr. Zarnik, dr. Vošnjak, dr. Razlag, na Goriškem pa Klavžar, dr. Lavrič in dr. Zigon.

Prihodnjega leta leta 1870 se je gibanje vkljub vladnim šikanam širilo dalje. Prva je nastopila zopet Goriška z lepo uspehim taborom v Tolminu, kjer je zborovalo nad 8000 ljudi dne 1. majnika. Dne 12. junija je bil tabor v Cerknici na Notranjskem. Velikega pomena je bil tabor v Sežani na Krasu, kjer je zo-pet nastopal pokojni Klavžar. Udeležili so se ga mno-gobrojni tržaški Slovenci, katerim vlada ni dovolila lastne prireditve. Medtem so priredili Stajerci nov tabor pri Kapeli blizu Radgone, glavna organizator-ja sta bila dekan dr. Klemenčič in posestnik Kuko-vec iz Ljutomera. Slednjič je tudi tužna Istra dožive-la dne 7. avgusta svoj tabor v Kubedu pri Buzetu, katerega se je udeležilo nad 6000 oseb. Zelo pomem-ben je bil ljudski tabor v Vipavi z udeležbo nad 12 tisoč oseb. Gostoljubni dekan Grabrijan, deželni po-slanec in voditelj tamošnjih Slovencev, je po zboro-vanju povabil vse navzoče Sokole, domače in tuje k

sebi na obed. Tudi na Koroškem sta se slednjič pri-redila dva tabora, v Bistrici pri Pliberku in v Zo-pračah pri Vrbskem jezeru.

Leta 1871 je doba taborov minula. Vršil se je še tabor v Kastru v Istri. Gorenjci so po dolgem preu-darjanju tudi sklenili, da prirede tabor, a ga je vla-da prepovedala. Porodile so se še ideje taborov v Renčah pri Gorici v Cerkljah in v Grabštajnu pri Ce-lovcu, toda zapihala je neprijetna sapa in zamorila načrte v kali.

Sicer so pa tabori storili svoje, potegnili so bra-zde in vrgli so seme, ki je vzkilo in rodilo sad za 5 desetletij. Do svetovne vojne smo več ali manj črpali iz ideologije taborov. Poznejši rod je v tem oziru pro-izvajal malo, nastal je zastoj, ostala je samo še žer-javica pod kresovi, katere so zaneli taboriti. Ljud-stvo se je vzbudilo, vstalo, se pričelo zavedati svoje moči in števila. Okolice, kjer so se vršili tabori, so ostali za vedno najbolj narodno zavedni in najbolj probujeni. Nobena izmed resolucij taborov se ni iz-vršila. Friti je morala svetovna vojna z vsemi svo-jimi ogromnimi žrtvami in šele razpad Avstrije nam je prinesel v nekoliko drugačni obliki vse in še mno-go več, kot je zahtevalo ljudstvo na taborih.

Drug za drugim so legali taboriti v grob, raz-lična pota so jih pozneje peljala skozi življenje, toda taborskim idealom so ostali zvesti vsi. E dini Ernest Klavžar je doživel ne samo Zedinjeno Slovenijo, ampak celo zedinjeno Jugoslavijo. Njegovo življenje se je končalo, kot junaka v žaloigri. Sam je padel pre-gnanec v tujem mestu, toda njegova ideja je zmagala in edino njemu izmed vseh je bilo prisojeno od neba, da je doživel to zmago.

Ki potekajo iz prvih faz Strindbergovega duševnega tavanja, so lažje razumljive in bolj privlačne. V vampirju je Strindberg podal mnogo potez iz svoje Jastne notranjosti. Zadnje desetletje njegovega življenja je bilo polno grenkih doživljajev, ki bi tudi še manj dovzetnemu človeku, kakor je bil Strindberg, do temelja pretresli dušo in srce. Avtor je v svoji knjigi Pekel podal sliko svojega razdrtega, do skrajnosti mučenega življenja. Tudi Smrtni ples se dogaja na Otoku pekla. Ali ni ta Vampir, ki je že umrl, a še hodi med ljudmi samo zato, da jih muči, Avgust Strindberg sam? Treba je prečitati njegovo izpoved Pekel in homo razumeli, kako kruto je veliki avtor baš v tem komadu izseciral svojo notranjost.

Tragedija kapitana Edgarja in njegove žene Alice je obtožba življenja. Oba sta videla v življenju vse kaj drugega, kakor sta doživela. Edgar je hotel postati velik mož, dika svojega stanu, pa je ostal ubog kapitan, ki biva dolga leta v trdnjanskem zidu na nekem otoku. Alice je poskusila z igralsko umetnostjo doseči ideal svojega življenja, dobila je dva menca, katera 25 let hrani v svoji sobi in še o teh pravi Edgar, da sta bila poklonjena od njenega — brata. Neuspeh in večno razočaranje. Zakon sta si sklenila iz one ljubezni, ki je prožeta s skrivnim usmiljenjem. Ta ljubezen se je kmalu izprevrгла v ljubezensko sovraštvo, ki je postalo najjačje čustvo obeh. Sovražita se, ker vidita drug v drugem — ži-

vljenje. V globini duše se ljubita in na koncu drugega dela, ob mrtvem Edgarju, sine Alici spoznanje, da je bil njen mož dober in blag človek. In vendar je par trenutkov poprej videla v njem vampirja, ki jo hoče do mozga izpiti in izmučiti. Smrt prinaša življenju ključ za nerazrešljive in strašne tragedije. Drugega izmiranja te demonske sile ne poznajo. Ta Smrtni ples nam kaže Edgarja in Alico ob 25letnici njunega zakona, ki o njem pravi sorodnik Kurt, da je od vseh najnesrečnejši. Edgarja napadajo srčni krči in se zdi, da bo umrl. Ob neki priliki zapleše vojaški ples, da pokaže ženi svojo kljubovalnost. A primejo ga krči in se zgrudi kakor mrtev na tla. In Alice vrisne veselja. Sovrašstvo prikipi do vrhunca. Toda Edgarju se obrne na bolje. Alice dela z vsemi sredstvi, da ga upropasti. Kurt ne ve, kdo je večji demon: on ali ona. V drugem delu Edgar upropasti Kurta in hoče tudi uničiti srečo svoje hčeri Judite, ki jo je dal vzgajati v sovraštvu do lastne matere. Toda Judita odbije starega polkovnika, ki je pripomogel Edgarju do veljave na otoku. Ta poraz, ki se razvije v triumf Alice, ga ubije. Zgrudi se v naslonjač in umira. Alice se mu krohoče v obraz. Kurt mu očita, da ga je upropatil. Umirajoči Edgar pljune Alici v obraz. Njegove zadnje besede so bile: Odpusti jim, ker ne ved, kaj delajo; Kurt in Alice pogledata v najgloblji prepad, kavor lahko pogleda človeška duša. V prepad, kjer se presnavljata smrt in ži-

vljenje. Edgar je odtod izšel z Danajinimi darovi in življenje ga je imelo samo za norca. Konec prihodnjič.

Zalostnim srcem naznanjam o vsem sorodnikom, prijateljem in znancem tužno vest, da je naša iskrenoljubljena, nepozabna soproga, mati, hčerka, teta, nečakinja in snaha, gospa

Mara Hren, roj. Paylič
učiteljica v Čadramu.

v nedeljo, dne 14. novembra 1920, po kratki muhepolni bolezni, previdena s svetotajstvi za umirajoče mirno v Gospoda zaspala.

Zemeljski ostanke predrage ranjke se bodo v torek, dne 16. novembra ob 5. uri pop. v mrtvašnici javne bolnice v Mariboru blagoslovili ter v sredo, dne 17. novembra, prepeljali v Čadram, kjer se položijo ob 3. uri popoldne na župnem pokopališču k večnemu počitku.

Sr. maša-zadužnica se bode brala v župni cerkvi v Čadramu.

Čadram — Maribor, dne 15. novembra 1920.

Vojteh Hren, učitelj soprog. Adica in Boris-Emil, otroka. Emilija Pavlič, vdova poštega nadkontrolorja, mati.

Vsi ostali sorodniki in sorodnice.

Ena poslušnja zadržuje za prepričanje, da je

ZLATOROG MILO

najboljše!

Glavno zastopstvo za Kranjsko:

E. BUNC in DRUG :: LUBLJANA

Gospodarska cesta 7.

Prva marib. tovarna mila preje C. Bros Maribor.

Mala naznanila.

Razna:

Plemenska kobila

teška, 5 let stara, se zamenja za težkega konja. Ribiška ulica 9, Maribor. 870

Za hišnika želita priti brez orok. Ponudbe na Henrik Gamsar, Dobrenja, p. Sr. Ilj v Slov. gor. 915

Prede se!

Hiša v Mariboru

5 minut od Glavnega trga, z vrhom in s svinjskimi hlevi, se zamenja za gozd, ali kako gozdno posestvo. V hišo se takoj lahko naseli. Oziralo se bo samo na resne ponudbe. Ponudbe pod naslov "Hiša v Mariboru" na upravništvo lista. 912

Službe:

Viničarja (tri delavske moči) za posestvo v Vodolah sprejme major Sabothy, Maribor, Prešernova ulica 18. 899

Pridnega šoferja sprejme okr. glavarstvo Maribor. 901

Pristaši, zbirajte za volilni sklad!

POHIŠTVO

LASTNIH IZDELKOV

iz trdega in mehkega lesa se zavoljo pomanjkanja prostora po znižanih cenah prodaja pri

Peter Hochnegger in dr. MARIBOR, Koroška cesta 46-53.

Prodaja tudi proti mesečnemu odplačilu. 582

ZNANO JE!

da se v veletrgovni manufakturnega blaga

Karel Worsche

v Mariboru, Gospodska ulica dobiva vsakovrstno manufakturno blago v največji izbiri po najnižjih cenah

ZADRUŽNA BANKA

CENTRALA: SPLIT

PODRUŽNICE: MARIBOR, ZAGREB, NOVI SAD

Afilijacije: Zadruga banka Reka, Zadruga štedionica Trst

OSNOVNA GLAVNICA 50 milj. K

Bankovni oddelek:

Bavi se z vsemi bančnimi posli. Obavlja izpačila na vsa tuzemska in inozemska tržišča pod najugodnejšimi pogoji.

Blagovni oddelek:

Kupuje in prodaja na veliko vse domače in prekomorske proizvode.

Meniačnica:

Kupuje in prodaja tuje valute, devize in čeke ter vseh vrst domačih in tujih papirjev.

Vloge

Sprejema denar na vložni žiro in tekoče račune ter jih obrestuje pod najboljšimi pogoji.

Podružnica Maribor

Gospodarska ulica 20 (Pirchanova hiša)

prične s poslovanjem dne 1. decembra 1920.

DANICA KREMA

844 ZA

OBUVALO

čisti, sjaji in konzervira kožo

PROIZVAJA:

„SLAVIJA“ tvornica kemičnih proizvodov d. d. ZAGREB

Telefon 5-46

ILICA 213

Brzojavl: „CENIA“

FRANC KRAJNC,

SLIKAR

887

MARIBOR, CVETLIČNA UL. 8

ABSOLVENT MONAKOVSKKE IN DUNAJ-SKE UMETNIŠKE OBRTNE ŠOLE

Izvršuje slikanje sob, napisov, pokrajin, dekoracij in portretov po najnižjih cenah.

URE

vsake vrste se sprejmejo v popravilo. Zaloga ur

stalnice in srebrnino. Cene zmerno. Postrežba točna. **JAN IGNACIJ, MARIBOR** GRAJSKI TRG v gradu (Burg).